

А. А. Завгородня

Київський національний лінгвістичний університет

Структурні особливості дієслів-інновацій в публіцистичному стилі

Завгородня А. А. Структурні особливості дієслів-інновацій в публіцистичному стилі. Стаття присвячена розгляду структурних особливостей дієслів-інновацій сучасної німецької мови в публіцистичному стилі. Наводяться загальні характеристики публіцистичного стилю, інновацій (неологізмів) та способів словотвору. На прикладах відібраних за період 2014 – початок 2015 років з німецькомовних періодичних видань з сайту «die Wortwarte» проведено класифікацію дієслів-інновацій за способами словотвору, а також схематично відображено зв'язок між запозиченими та власне німецькими основами дієслів та афіксами (префіксами, напівпрефіксами та суфіксами).

Ключові слова: дієслово, інновація, словотвір, публіцистичний стиль.

Завгородня А. А. Структурные особенности глаголов-инноваций в публицистическом стиле. Статья посвящена рассмотрению структурных особенностей глаголов-инноваций в современном немецком языке в публицистическом стиле. Приводятся общие характеристики публицистического стиля, инноваций (неологизмов) и способов словообразования. На примерах отобранных за период 2014 – начало 2015 годов из немецкоязычных периодических изданий с сайта «die Wortwarte» проведено классификацию глаголов-инноваций по способу словообразования, а также схематически изображено связь между заимствованными и исконно немецкими основами глаголов и аффиксами (приставками, полу приставками и суффиксами).

Ключевые слова: глагол, инновация, словообразование, публицистический стиль.

Zavgorodnia A. A. Structural aspects of verbal innovations in news style. This article deals with the structural aspects of verbal innovations in the modern German language in news style. It contains short characteristics of news style, innovations (neologisms) and ways of word building. The examples were taken in period of 2014- beginning of 2015 from periodical literature from web-site «die Wortwarte». The verbal innovation were classified due to the way of word building as well as graphically showed the connection between adopted and original verb bases and affixes (prefixes, semiprefixes and suffixes).

Key words: verb, innovation, word building, news style.

XXI століття відрізняється від попередніх поколінь швидким темпом життя, однією з характеристик якого є блискавичне поширення та обмін інформацією на величезних відстанях. Сучасна людина володіє розгалуженою системою зв'язків, які забезпечуються передусім за допомогою інтернету та мобільного зв'язку. Проте ми не перестаємо користуватися ЗМІ наших бабусь та дідусів, а саме газетами, телебаченням та радіо. ЗМІ є не лише джерелом нової інформації, а й сучасним літописцем нашої історії та історії мови. Саме публіцистика, тобто мова ЗМІ, вважається однією із сфер, в яких вперше з'являється нова лексика. Тому завданням роботи є дослідити дієслова-інновації на матеріалі публіцистики, їхню структуру та способи словотвору. Актуальність роботи полягає у дослідженні найновішої лексики (за 2014 – початок 2015 років), а саме, яким чином нині утворюються нові дієслова, які способи є найдієвішими, а які втратили свою «популярність».

Темою інновацій та їхньою структурою займалися такі мовознавці як М. Д. Степанова, М. В. Пашенко, В. І. Кульчицький, Н. Г. Лисецька, О. В. Машенко, Е. В. Розен та інші. Мета роботи полягає у розгляді особливостей будови дієслів-інновацій на прикладах взятих з німецькомовних

періодичних видань й узагальненні та класифікації їхньої структури.

Публіцистичний стиль – це стиль соціально-політичної літератури, політичних заяв та промов [3: 33]. Поняття публіцистичного стилю складається з мови газет, суспільно-політичних журналів, памфлетів, відозв та прокламацій, з мови докладів, виступів, бесід, дискусій і т.д. [2:192]. Соціальна функція цього стилю інформування та вплив (агітація та пропаганда). Газетний стиль інформує маси про все нове, про актуальні події в політиці, в суспільному житті в усьому світі. [3:5]. Під час кількісно-якісної характеристики газетної лексики було виявлено велику кількість власних назв (топонімів, антропонімів, назв організацій та установ) та числівників (дат, даних). Дуже багато інтернаціональних слів та схильність до інновацій, які дуже швидко перетворюються в штампи [1:266]. На думку М. Н. Наер, газетна мова – це мова, яка сама себе створює, тут вперше з'являються неологізми всіх видів (семантичні неологізми та новоутворення), модні слова, іншомовні та запозичені слова, а також англо-американізми, які переповнюють німецьку мову [3:33].

Нова лексика – це слова, які нещодавно увійшли в мову і ще не зареєстровані словниками.

Останнім часом до неологізмів відносять не лише матеріально нові слова, а й слова, старі за формою, які змінили своє значення [5:41].

Основними факторами, які стимулюють появу дієслівних інновацій, є:

- 1) соціально-ситуативний фактор, під яким ми розуміємо певну екстралінгвістичну (суспільну) ситуацію, а саме: соціально-економічні, політичні та культурні перетворення, політико-демографічний фактор;
- 2) комунікативний фактор, під яким розуміємо суспільну необхідність в чіткій, лаконічній та інформативній комунікації, побудові економічних, комунікативно зручних структур [7:21–22].

Перейдемо до розгляду питання, яким чином утворюються сучасні дієслова німецької мови. М. Д. Степанова виділяє основні способи словотвору, серед яких у творенні дієслів беруть участь: префіксація, напівпрефіксація, суфіксація, словоскладання, перехід однієї частини мову в іншу [6:61]. Дослідження проводилося на основі дієслів-інновацій, відібраних за 2014 – початок 2015 років з реєстру неологізмів «Die Wortwarte». Дієслова було класифіковано за такою схемою: окремо бралися власне німецькі дієслова та запозичені. До останніх віднесено також ті, які функціонують в німецькій мові сотні років, але походять з іншої мови, наприклад, французької чи латинської. Серед відібраних дієслів не виявилось представників конверсії (переходу з однієї частини мови в іншу), про що може свідчити той факт, що на сучасному етапі розвитку німецької мови цей спосіб словотвору не є продуктивним.

Основи дієслів	
власне німецькі	запозичені
префіксація/напівпрефіксація	
<i>enthärmen, zutackern,</i>	<i>nachstylen, umcasten, weggaukeln</i>
суфіксація	
<i>vignettieren</i>	<i>methanisieren</i>
префіксація/напівпрефіксація + суфіксація	
<i>entbayrifizieren</i>	<i>aufdramatisieren, rumdoodeln,</i>
словоскладання	
<i>schlechtheißen, flugkopfballen,</i>	<i>whatabouten</i>

Розглядаючи афіксацію як окремий вид словотвору слід розрізняти не лише походження основ, а й походження афіксів. Виокремлюють власне німецькі афікси та запозичені. Запозичені афікси найчастіше використовуються із запозиченими основами, у чому ми також переконалися. Під афіксацією розуміють утворення нових слів за допомогою приєднання афіксів

(префіксів, напівпрефіксів та суфіксів) до основи слова [9:1].

Серед запозичених дієслівних префіксів виділяють такі: *ab-, ad-, ante-, co-, de/des-, di-, dis-, en-, ex-, in-, inter-, intro-, kon-, konter-, kontra-, per-, post-, prä-, pro-, re-, retro-, sub-, trans-, zirkum-* [8:1]. Щодо власне німецьких префіксів серед науковців точаться суперечки, оскільки дехто з них визнає, а дехто заперечує наявність не лише префіксів, а й напівпрефіксів. До префіксів відносять невідокремлювані префікси *be-, ge-, er-, ver-, zer-, ent-, emp-, miss-*. Серед напівпрефіксів дієслів виділяють напівпрефікси з постійним наголосом (*an-, auf-, aus-, bei-, ein-, mit-, nach-, vor-, neben-, zu-*) та зі змінним (*durch-, hinter-, über-, um-, unter-, wider-*) [4:111].

Що ж стосується суфіксів, то іншомовного походження є суфікси: *-ier, -ifizier, -isier, -izier*. Серед власне німецьких суфіксів виділяють *-el, -er, -ig* [8:1]. Схематично поєднання власне німецьких та іншомовних дієслівних основ та афіксів можна так:

Ця схема складається з 4 областей: власне німецьких та запозичених дієслівних основ та власне німецьких та запозичених афіксів (префіксів, напівпрефіксів та суфіксів). Ці області перетинаються між собою утворюючи 6 суміжних областей (тільки основи не перетинаються між собою, тобто не мають суміжної області, оскільки поєднання основ – це вже словоскладання). Розглянемо суміжні області на прикладах дієслів-інновацій газетно-публіцистичного стилю:

1 – запозичена основа + запозичений афікс: *methanisieren*;

2 – запозичена основа + запозичений афікс + власне німецький афікс: *aufdramatisieren*;

3 – запозичена основа + власне німецький афікс: *umcasten, nachstylen*;

4 – власне німецька основа + запозичений афікс: *vignettieren*;

5 – власне німецька основа + запозичений афікс + власне німецький афікс: *entbayrifizieren*;

6 – власне німецька основа + власне німецький афікс: *weggaukeln* [10:1].

Слід також зазначити, що кількість дієслів-інновацій значно поступається кількості іменників-інновацій. Як бачимо, на основі відібраних дієслів-інновацій з німецькомовних газет і журналів можемо констатувати, що нині нові дієслова створюються як за допомогою власних, так і за допомогою запозичених засобів. З-поміж відібраних дієслів не було виявлено прикладів

конверсії, тобто переходу з однієї частини мови в іншу, що може свідчити про неефективність цього способу на сучасному етапі розвитку німецької мови. Подальше дослідження дієслів-інновацій може базуватися на семантиці як слів вцілому, так і їх складових (основ, афіксів) окремо.

Література

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка / И. В. Арнольд. – Москва : Просвещение, 1990. – 300 с.
2. Брандес М. П. Стилистика немецкого языка / М. П. Брандес. – Москва : Высшая школа, 1983. – 271 с.
3. Наер М. Н. Стилистика немецкого языка / М. Н. Наер. – Москва : Высшая школа, 2006. – 271 с.
4. Пащенко М. В. Словообразование как способ пополнения глагольного лексикона в современном немецком языке / М. В. Пащенко. // Вестник СамГУ. – 2008. – №5. – С. 110–118.
5. Розен Е. В. Новое в лексике немецкого языка / Е. В. Розен. – Москва : Просвещение, 1971. – 175 с.
6. Степанова М. Д. Словообразование в современном немецком языке / М. Д. Степанова. – Москва : Литература на иностранных языках, 1953. – 375 с.
7. Цима Л. И. Глагольные инновации и их экстралингвистическая детерминированность в современном немецком языке: дис. канд. філ. наук : 10.02.04 / Цима Людмила Ивановна – Київ, 1981. – 189 с.
8. Canoo.net. Deutsche Wörterbücher und Grammatik [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.canoo.net/>.
9. Das Wörterbuch Duden online [Електронний ресурс] // Bibliographisches Institut GmbH. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.duden.de/>.
10. Die Wortwarte [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.wortwarte.de/>.